

נתיבות ישעיה

והוא מאמרים יקרים, שיחות מוסר וחיזוק משובבי לב
ונפש, שנאמרו בפני תלמידים מקשיבים בקול חוצב
להבות אש קודש, ושאתו כשאגת האר"י החי,
להנחילם נתיבות דעת התורה ועבודת השי"ת על
פרשת השבוע

ע"י מרן רבינו
הגאון רבי **אברהם יוסף ראזענבלום** זצוקלה"ה
ראש ישיבת שערי יושר

פרשת כי תצא תשפ"ג
פרקי אבות פרק א' משנה י"ז
שנה ה' • גליון רס"א

תוכן העניינים

פרשת כי תצא תש"ס

השקפת התורה היא ההתבוננות לעומקו של כל דבר

להבין מהו שכר פעולתו של השני ג

התסכלות כפי רצון התורה ד

העונש כשהפועל צועק אל ה' ה

ההתבוננות למצבו של השני ו

הלימוד ממלחמת גדעון ז

הסיבה שהקב"ה בדקם ח

הלימוד מהענין של נקי יהיה לביתו י

ניצחון המלחמה תלויה בהקב"ה יא

מי שיש בידו חידו"ת או טעיפס של
רבינו, וכן מי שרוצה לנדב גליון של
תורת רבינו - נא להתקשר למספר:
EXT 9 1-718-854-2290 או לפקס:
1-718-705-8608

חדש!

אפשר לשמוע השיחה הנדפסת
בנתיבות יושר של כל שבוע במספר:

1-718-559-6660

כל הזכויות שמורות

למערכת חידו"ת של רבינו
ישיבת שערי יושר

בהוצאת מכון "שם עולם"

מכון לחקר כתיב יד - קורות קהילות ואישים

רח' שחל 5, בני ברק

טל: 03-5701977 פקס: 03-5701967

פרשת כי תצא תש"ס

השקפת התורה היא ההתבוננות לעומקו של כל דבר

את שכר פעלו עבור פרנסתו. אך יש להבין מהו הכוונה ואליו הוא נשא את נפשו, איך נכנס כאן מסירות נפש על ממון זה.

ופירש רש"י, 'אל השכר הזה הוא נושא את נפשו למות, עלה בכבש ונתלה באילן'. שכדי לקבל את שכרו מסכן הפועל את עצמו ויכול לבוא לידי מיתה, כי הוא עולה על הגגות ונתלה באילנות וזהו מקום סכנה, ויתכן שיפול מהגג או האילן וימות.

להבין מהו שכר פעולתו של השני

אנו מבינים שחייבים לשלם לפועל את שכרו, כי הפועל עבד והבטיחו לו שכר פעולתו ולכן צריכים לשלם לו שכרו. אנו מבינים הענין של 'ביומו תתן שכרו', שיתכן שהפועל זקוק כעת לממון הזה כדי לקנות בו איזה דבר, ואם לא ישלמו לו עד למחרתו, נמצא שיחסר לו היום הממון שזקוק להם. והרי הוא עבד והממון מגיע לו ביושר, 'ס'קומט איהם'.

בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תְּבוֹא עָלָיו הַשְּׂמֶשׁ כִּי עֲנִי הוּא וְאֵלָיו הוּא נוֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ וְלֹא יִקְרָא עָלָיְךָ אֵל ה' וְהָיָה בְּךָ חֵטָא (דברים כד, טו).

בפסוק זה נאמר הדין של 'ביומו תתן שכרו', שכאשר האדם לוקח פועל שיעבוד אצלו שישלם לו תיכף באותו היום, 'ולא תבוא עליו השמש'. הטעם בזה הוא, 'כי עני הוא', והעני זקוק לשכרו כדי לאכול ממנו באותו יום ולמה זה תעכב את שכרו. ואליו הוא נושא את נפשו, הלא הפועל נותן את נפשו בעבור שכר זה.

זהו הפשט בפסוק על פי פשוטו, וכך הוא בתרגום, 'ולה הוא מסר ית נפשה', שהפועל מוסר נפשו עבור שכר זה. 'ולא יקרא עליך אל ה'', שאם לא ישלם שכרו תיכף, יהיה העני דחוק, ויקרא אל ה', ואז 'והיה בך חטא'.

חלקו הראשון של הפסוק אנו מבינים, מה שנאמר 'ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש כי עני הוא', שהפועל צריך

בעל הבית צריך להתבונן מה עשה הפועל עבורו, 'באטראכט וואס דער ארבעטער טוהט פאר דיר'. כמה פעמים סיכן הפועל עצמו וחייו היו תלויים לו מנגד בסכנה כשעלה על הגג. בכל צעד שהלך על הגג הוא צריך לשמור מאוד על צעדיו, 'ער דארף זיך באווארענען ווי שנעל דאס פיס גיין', כדי שלא יפול מהגג. וכמו כן, כשהוא עולה ויורד מהסולם מסכן הוא בזה את נפשו, 'ואליו הוא נושא את נפשו'.

התסכלות כפי רצון התורה

כך צריכים להסתכל על פועל, וכך היא רצון התורה שנתבונן באופן הזה, 'די תורה וויל אז אזוי זאלען מיר טראכטען'.

בפסוק היה יכול להיות נכתב רק עצם הדין, 'אין די תורה האט געקענט שטיין אזוי'. 'ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש', שכאשר הפועל עובד אצלך שתשילם לו תיכף ומיד שכר פעולתו ולא ימתין.

התורה הטעימה גם טעם מצוה זו, 'כי עני הוא ואליו הוא נשא את נפשו'. וכמו שפירש רש"י, שהעני מוסר את נפשו על

אבל בתורה נאמר ענין יותר עמוק, 'אין די תורה שטייט אסאך אַ טיפערע זאך'. שעל האדם מוטל לחשוב לא רק על חובת הממון שחייב לפועל. אלא שצריכים להתבונן מה שהפועל עשה עבורו, שאדם זה סיכן את נפשו עבור בעל הבית, 'באטראכט וואס דער מענטש האט פאר דיר געטוהן, דער מענטש האט זיך איינגעשטעלט דאס לעבען פאר דיר'.

אדם זה שעבודתו הוא שהוא 'פיינטער', הרי תוך כדי עבודתו הוא עולה בסולם. בעל הבית צריך לחשוב, כמה פיינטער'ס כבר נפלו מהסולם ורגלם נשברה. כמה אנשים עלו על גגות ונפלו משם והיה להם איזה היזק. רצון התורה היא שבאופן זה יתבונן המעביד על הפועל, 'די תורה וויל אז אזוי זאלסטו קוקען אויף דעם ארבעטער'.

ההסתכלות על שכרו של הפועל שחייבים לשלם, לא תהיה כמו הסתכלות על חוב ממוני גרידא, ' ווייל דו קומסט איהם געלט', כי זהו הסתכלות שטחית של חלשה וילדות בעלמא, 'ס'איז אַ שוואכער קוק, אַ קינדערישער קוק איז דאס'.

אנו לא מסתכלים על הפועל ולא מתבוננים על הפועל בגדר של 'ואליו הוא נושא את נפשו'. אילו היה עובר במחשבתנו הפסוק של 'ואליו הוא נושא את נפשו', לא היינו מחפשים לחסוך מהפועל 'קוואדער או דאלער'.

העונש כשהפועל צועק אל ה'

בתורה נאמר יותר מזה, 'אין די תורה שטייט נאך מערער', שהפועל יודע היטב מהו גודל ערך פעולתו, הוא יודע שהוא מסכן את נפשו, 'ער ווייסט יא אז ער האט זיך איינגעשטעלט דאס לעבען, ועל זה נאמר בפסוק, 'פיהרט אויס די תורה אזוי', ולא יקרא עליך אל ה' והיה בך חטא'.

הנה, יש להבין כוונת הפסוק, כי על פי פשוטו משמע שכוונת הפסוק הוא שאם לא ישלם בעל הבית את שכרו יקרא הפועל אל הקב"ה וימסור את התערומות שיש לו להקב"ה, ויבקש: 'רבונו של עולם, ראה בעניי, עבדתי בשביל בעל הבית פלוני, והוא אינו משלם לי בזמן'. ואם יתפלל הפועל באופן זה יהיה לבעל הבית חטא.

פעולה זו. לפי שרצון התורה היא שבאופן זה תהיה מהלך מחשבותינו לגבי הפועל, 'די תורה וייל אז מיר זאלען אזוי טראכטען', שנחשוב מה עושה הפועל עבורנו.

התורה מלמדנו שנתבונן בכל ענין שיש לפנינו בהסתכלות עמוקה יותר בכל ענין, 'די תורה לערענט אונז אויס צו קוקען מיט אַ טיפערען קוק אויף יעדע זאך, יעדע זאך קוקען מיט אַ טיפערען קוק', 'ואליו הוא נושא את נפשו'.

מי מאתנו עולה בדעתו שבשעה שמגיע הפועל לעבודתו, 'בשעת ווען ס'קומט אַ דעליווערי מענטש', כשהוא מגיע עם רכבו ומביא את החבילות שהזמינו, שגם פועל זה סיכן את נפשו, כי הוא נוסע במקומות כאלו שיתכן שיהיו עקסידענטס וכדומה.

אנו לא מתבוננים כך, אדרבה, אנו מנסים לעשות עם הפועל משא ומתן, 'מ'קען זיך דינגען מיט איהם', ומנסים להוריד משכרו 'קוואדער או דאלער'. אם יכולים להוריד קוואדער מורידים קוואדער, ואם אפשר להוריד דאלער מורידים דאלער.

לא להסתכל על הזולת בהסתכלות שטחית שמאחר שעבד אצלו צריכים לשלם לו שכרו המגיע לו. אלא שצריכים להתבונן בעמקות יתירה, 'דו דארפסט טיפער קוקען', 'ואליו הוא נושא את נפשו', תתבונן עד כמה העמיד עצמו בסכנה עבורו בעבודתו.

ההתבוננות למצבו של השני

בנוסף מלמד אותנו התורה, אָ אויטע זאך לערענט אונז די תורה, הענין של 'ולא יקרא עליך אל ה' והיה בך חטא'. שיש ענין שכשאדם שמכאיבים לו צועק לפני הקב"ה נגד הגורם לו רעה, 'ווען אַ אנגעווייטיקטער שרייט צום רבונו של עולם אויף דעם וואס ווייטיגט איהם אפ', מידת 'ארך אפים' נדחית מפניה ומסתלקת.

'די תורה לערענט אונז, שיתבונן האדם בזולת, במצבו של השני, כי בשמים מתחשבים עם עמלו ויגיעו של הצועק, 'ווייל אין הימעל קוקט מען אויף דער געמיהט פון אַ צווייטען מענטש'. כי כשאדם כאוב צועק על מה שעשו לו, 'ווען אַ אנגעווייטיקטער שרייט צום אייבערשטען, נפרעים ממנו מיד.

משמע, שכל החטא יהיה רק באופן שהפועל יצעק לפני ה'. והשאלה הנשאלת היא האם מי שהפועל שלו אינו צועק אל ה' האם מותר לעבור אצלו על 'ביומו תתן שכרו'.

רש"י מפרש, שכוונת הפסוק הוא כך, שמה שנאמר 'והיה בך חטא', - מכל מקום, שבכל מקרה של הלנת השכר עובר בעל הבית על חטא, בין אם הפועל צועק אל ה' ובין אם אינו צועק, 'אלא שממהירין ליפרע על ידי הקורא, שאם הפועל יצעק אל ה' ימהרו להעניש את בעל הבית.

היינו שהקריאה של הפועל אל הקב"ה דוחה נהגת מידת 'ארך אפים'. שרחמי ה' על הפועל העני הכאוב, 'דער אנגעווייטיגטער', הצועק לפני ה', דוחה את מידת ארך אפים כלפי החוטא.

התורה מלמדנו, 'די תורה לערענט אונז, כמה צריך האדם להיזהר, איך תהיה מהלך מחשבתו בשעה שהוא מסתכל על הזולת, 'טיפער צו קוקען אויף אַ צווייטען מענטש, נישט מיט אַ שטחיות'דיגען קוק קוקען אויף אַ צווייטער מענטש'.

כשגדעון אסף את בני ישראל לצאת למלחמה נאמר (שופטים ז, א), 'וישכם ירובעל הוא גדעון וכל העם אשר אתו ויחנו על עין חרוד ומחנה מדין היה לו מצפון מגבעת המורה בעמק'. שגדעון וכל העם היוצאים עמו למלחמה נאספו וחנו בעין חרוד מול מחנה המדינים.

ונאמר (פסוק ב), 'ויאמר ה' אל גדעון רב העם אשר אתך מתתי את מדין בידם פן יתפאר עלי ישראל לאמר ידי הושיעה לי'. השי"ת אמר לגדעון שאינו רוצה למסור את מדין בידי העם הגדול הזה. כי כשימסור השי"ת את מדין בידי בני ישראל, אולי אח"כ יתפארו בני ישראל ויאמרו שבגלל שהיה להם צבא גדול וחזק לכן ניצחו במלחמה, ולא יתלו את ניצחונם בהקב"ה.

לכן נאמר לגדעון (שם ג), 'ועתה קרא נא באזני העם לאמר מי ירא וחרד ישב ויצפור מהר הגלעד'. שגדעון יכריז ויאמר שמי שמתירא מהמלחמה ירד מהר גלעד וישב לביתו.

וכן עשה גדעון, וחלק גדול מהם שבו לביתם, כמו שנאמר, 'וישב מן העם עשרים ושנים אלף ועשרת אלפים נשאריו', שבתחילה

"די תורה פאדערט פון דעם כלל ישראל צו האבען אַ טיפערער בליק, צו האבען אַ תורה'דיגער בליק אויף אלע ענינים, ווי די תורה קוקט אויף אלעס".

התורה דורשת מכלל ישראל שיהיה להם הסתכלות עמוקה יותר בכל ענין, ושתהיה להם השקפת התורה בכל הענינים, כפי איך שהשקפת התורה היא בדבר הזה.

הלימוד ממלחמת גדעון

בנביא מבואר ענין שהיה בימי השופטים. תקופת השופטים התנהלה מאז שנכנסו בני ישראל לארץ ישראל. המנהיג הראשון היה יהושע, ולאחר מכן נמשכה תקופה של כמה מאות שנה ממיתת יהושע עד שעמד שמואל הנביא והכתיר את שאול למלוך על ישראל והיה המלך הראשון. במשך כל השנים עד למלכות שאול היתה המלוכה והשלטון בידי השופטים, ורובם של השופטים היו גם נביאים.

זה קרה בימיו של גדעון שיצא למלחמה עם מדין, שבני מדין עשו מלחמה כנגד בני ישראל, והצטרפו להילחם בהם.

הדרך השנייה הוא לכרוע על ברכיו ולשתות מהנחל. ואז יכול הוא לשתות בשפתיו מן המים.

ונאמר (פסוק ו), 'ויהי מספר המלקקים בידם אל פיהם שלש מאות איש וכל יתר העם כרעו על ברכיהם לשתות מים'.

ונאמר (שם ז), 'ויאמר ה' אל גדעון בשלש מאות האיש המלקקים אושיע אתכם ונתתי את מדין בידך וכל העם ילכו איש למקומו'.

ואכן על ידם העניק הקב"ה לבני ישראל את הניצחון על מדין.

הסיבה שהקב"ה בדקם

מה היה הסיבה שהשי"ת בדק את העם באופן הזה שמי שיהיה מהמלקקים ילחם במלחמה ומי שיכרע על ברכיו ישוב לביתו. אמרו חז"ל במדרש (ילקוט שמעוני שופטים סב), שבימי דורו של גדעון עבדו עבודה זרה, שהיו משתחוים לבבואה שלהם שהיה נראה על המים.

אנו אין לנו השגה מהו עבודה זרה, אבל היצר הרע של

יצאו שלושים ושנים אלף, וכ"ב אלפים שבו לביתם ורק עשרת אלפים מהם נשארו להילחם.

ונאמר (שם ד), 'ויאמר ה' אל גדעון עוד העם רב', שעדיין נשאר כאן עם גדול, ולכן ציווה עליו לעשות פעולה זו, 'הורד אותם אל המים', שירדו כל עשרת האלפים אל המים, 'ואצרפנו לך שם', שיבדוק אותם השי"ת לראות מי יכול לצאת למלחמה ומי צריך להישאר מחוץ למלחמה, 'והיה אשר אומר אליך זה ילך אתך הוא ילך אתך, וכל אשר אומר אליך זה לא ילך עמך, הוא לא ילך'.

אין בדקם גבעון, נאמר שם (פסוק ה), 'ויורד את העם אל המים ויאמר ה' אל גדעון כל אשר ילק בלשונו מן המים כאשר ילק הכלב תציג אותו לבד וכל אשר יכרע על ברכיו לשתות'.

גדעון ציווה על עשרת האלפים איש שנשארו שישתו מן המים, ולא נתן להם כלים לשתות בהם, וכששותים בלי כלי יש שני דרכים לשתות מן המים, דרך אחת הוא לשאוב את המים לתוך ידיו ולשתות מהם, ואז אי אפשר לו לשתות בשפתיו כדרך כל הארץ, רק מלקק בלשונו כדרך שתיית הכלב.

בהבחנה זו התברר מי הוא העובד עבודה זרה ומי לא. מי שכרע על ברכיו, סימן הדבר שהוא רגיל בכך. ולמה הוא רגיל בכך, לפי שהוא כורע לבבואה שלו. ומאחר שהוא עובד עבודה זרה, לא יוכלו לנצח המלחמה על ידו. אבל מי שלא כרע על ברכיו, סימן הדבר שאינו עובד עבודה זרה, ועל ידו ניצחו המלחמה.

ולמה עשה השי"ת כן, ענין זה מפורש בדברי הנביא מה שאמר לו השי"ת 'פן יתפאר עלי ישראל לאמר ידי הושיעה לי', שמא יאמרו בני ישראל שהם הושיעו את עצמם.

ובזה מלמד אותנו התורה, 'די תורה לערענט אונז אזוי'. דרך ה' ודרך התורה הוא בהסתכלות יותר עמוקה, 'ס'איז אַ טיפערער קוק', כי כשמסתכלים באופן שטחית, במהלך של אנשי העולם, וזה הסתכלות של הגויים, 'אז מ'קוקט מיט אַ שטחיות'דיגער וועלטליכער קוק, דאס איז אַ גוישער קוק'.

צריכים לדעת שהנהגת השי"ת עם כלל ישראל איננו באופן זה, וזהו השקפה כנגד התורה, ההשקפה שמי שיש לו

העבודה זרה בימיהם לא היתה שהשתחוו לעצים או פסלים, אלא שהיה להם יצר הרע גדולה מאוד בדבר זה, ואין אנו נכנסים לבאר מה היה היצר הרע זה, אבל זה היה אז העבודה זרה, שאנשים משתחוים לבבואה שלהם הנראה על המים.

כשבאים לשתות בלי כלי, יותר קל לכרוע על הברכיים ולשתות מהנחל, והיא קלה יותר מאשר לשאוב את המים בתוך ידיו ולשתות מהם, שאז אי אפשר לו לשתות בשפתיו כדרך כל הארץ, רק מלקק בלשונו כדרך שתיית הכלב.

והנה מי שהיה רגיל לכרוע לבבואה שלו, הרי הוא רגיל לכרוע על ברכיו, ולכן כשהעמידו אותם על המים וציוו עליהם לשתות, שתו כפי איך שהם רגילים לכרוע על ברכיהם לבבואה שלו, אלא שעכשיו לא כרעו לבבואה שלהם אלא כרעו כדי לשתות מים בפיהם, ולא עלה על דעתם לשאוב המים בידיהם, לפי שאין זה דבר רגיל לשאוב מים ביד, שכן היושב בביתו שואב המים בכלי, וכשאינו בביתו לוקח הכלי עמו.

נטע כרם ולא חללו ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחללנו. ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה (דברים כ, ה-ז).

וּכְתַב הרמב"ם (פ"ז מהלכות מלכים ה"ט), 'כל אלו שחוזרין מעורכי המלחמה כששומעין את דברי הכהן, חוזרין ומספקין מים ומזון לאחיהם שבצבא ומתקנין את הדרכים'. שאף על פי שאינם עומדים במלחמה, אבל הם מסייעים למלחמה.

וּכְתַב הרמב"ם (ה"י), 'ואלו שאין יוצאין לעורכי המלחמה כל עיקר ואין מטריחין אותם לשום דבר בעולם, הבונה בית וחנכו, והנושא ארוסתו או שייבם, ומי שחלל כרמו, אין יוצאין עד תום שנה, שנאמר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו אשר לקח, מפני הקבלה למדו שיהיה נקי שנה בין לבית שקנה בין לאשה שנשא בין לכרם שהתחיל לאכול פריו'. היינו ששלושה אלו אינם יוצאים כלל למלחמה.

ויש להתבונן בדבר. הלא מדובר כאן ממצב של מלחמה ולמה לא יצאו למלחמה עצמה.

צבא יותר חזק, 'ווער ס'האט אַ שטערקערע ארמיי', הוא הזוכה לניצחון, ועוד מכניסים לזה גם האמונה בה', שזוהו רצון ה' שהשי"ת נותן את כח הניצחון למי שיש לו צבא יותר חזק, זהו האמירה של ידי הושיעה לי'.

השקפת התורה היא,

שההסתכלות

שלנו על הנהגת השי"ת עם כלל ישראל שתהיה בהסתכלות שונה לגמרי. אַ מענטש זאל קוקען אויף די הנהגה פון רבונו של עולם מיט דעם כלל ישראל, זאל מען קוקען מיט אַ אנדערער קוק.

הלימוד מהענין של נקי יהיה לביתו

ענין נוסף מצאנו בפרשתן, מה

שנאמר (דברים כד, ה), **כי**

יקח איש אשה חדשה לא יצא

בצבא ולא יעבר עליו לכל דבר

נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח

את אשתו אשר לקח.

בפרשת שופטים נאמר שכשבני

ישראל היו יוצאים

למלחמה היה הכהן המשוח

למלחמה מכריז ואומר, 'מי האיש

אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך

וישב לביתו פן ימות במלחמה

ואיש אחר יחנכנו, ומי האיש אשר

בפרשת המלחמה מבאר לנו התורה הנהגה זו, שבשעה שאדם מכין עצמו למצב של שמחה, שבונה לעצמו בית, יש לו תשוקה גדולה לדור בבית זה, ועל זה אמרה תורה שזהו דבר של עגמת נפש אם ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו, שלא יגיע לשמחה זו של חינוך הבית.

כשארם נכנס כבר לביתו הוא מקבל שמחה גדולה. וכמו כן בכרם, כל זמן שלא חיללו משתוקק הוא לשמחה זו, כי עדיין אסור לו ליהנות מהפירות בגלל איסור ערלה, אבל הוא מצפה שיעברו שנים אלו ובשנה הרביעית יחלל את הפירות ואז יותר לו לאכול מהפירות. נמצא שהוא מכין עצמו לקראת השמחה, 'ער גרייט זיך צו אויף אַ גרויסע שמחה'.

כמו כן חתן שמכין עצמו לקראת שמחת נישואיו זהו שמחה גדולה אצלו, והתורה אינו חפץ שהשמחה שהאדם מכין עצמו עליה תתבטל על ידי המלחמה, ולכן אינו יוצא למלחמה עצמה כדי ששמחתו לא תתבטל. אבל בזמן זה הם מסייעים למלחמה, שחוזרין ומספקין מים ומזון

גם בדין החוזרים מהמלחמה צריכים להבין מהו הטעם מה שמי שבנה בית חדש וחנכו, נטע כרם וחללו, ארש אשה ולקחה, שילכו וישובו לביתם, לכל הפחות יסייעו במלחמה, ויהיו באותו דרגא של 'חוזרין ומספקין מים ומזון לאחיהם שבצבא ומתקנין את הדרכים'. ויש להבין למה אין יוצאין כלל למלחמה, הלא מדובר במצב של מלחמה.

ניצחון המלחמה תלויה בהקב"ה

והביאור בזה הוא כך, 'דער ענין איז אזוי'. ניצחון המלחמה מתאפשר על ידי זה שהצדיקים יוצאים למלחמה, 'געוויינען די מלחמה געוויינט מען מיט צדיקים'. על ידי שלוש מאות הצדיקים שלא היו רגילים לברוע לעבודה זרה - על ידם מנצחים את המלחמה. אבל אנשים שרגילים לחטוא, על ידי אלו אי אפשר לנצח מלחמה.

גם אם אין יותר משלוש מאות צדיקים, די בשלוש מאות כאלו כדי לנצח מלחמה, כי השי"ת מושיע את ישראל גם על ידי שלוש מאות איש בלבד.

בית משלי אהיה מחויב לסכן את עצמי במלחמה. ואילו אברך צעיר זה שנשא עכשיו את אשתו ישאר נקי לביתו ואף אינו יוצא לסייע במלחמה, מהו היושר בדבר זה.

הלא האיש הזה מסכן את נפשו ביציאתו למלחמה, ויש בכלל סכנה זו שאשתו תהיה אלמנה ועשרת בניו יהיו יתומים, ואעפ"כ אמרה תורה שיצא למלחמה. אבל זה שבנה לו בית או שנשא אשה לא ישאיר יתומים.

אך התורה אומרת שאנו דואגים לאדם זה עצמו, שכאשר האדם נמצא בשמחתו הגדולה, אין דער שפיץ פון זיין שמחה, אין השי"ת חפץ להפריע בשמחתו של האדם, 'הקב"ה וויל נישט צושטערען דער שפיץ שמחה פון א מענטש'.

בני ישראל מקבלים דבר זה ללא תרעומות, ואילו היו אומרים לנו כך בימינו היו עושים פראטעסטען ברחובות, והיו אומרים, שלא יתכן שאב לעשרה בנים יסכן עצמו במלחמה, ומי שהוא בשנה הראשונה לנישואיו, או מי שחנך לו בית חדש או חילל הכרם לא יצא.

לאחיהם שבצבא ומתקנין את הדרכים.

אך בשעה שכבר הגיע לשמחה הגדולה, שבנה בית וחנכו, ונשא ארוסתו, ומי שחלל כרמו, נקי יהיה לביתו אז אין יוצאין כלל למלחמה, כדי שיוכל לשמוח בשמחתו ללא שום הפרעה.

כך הוא רצון ה', שלא יהיה שום הפסק בשמחה, שיוכל לשמוח בבית שבנה לו ובכרם אשר חיללו ובאשה אשר נשא.

ואם נשאל בזמן זה מה יהיה עם המלחמה. מי שיש לו אמונה בהקב"ה יודע שניצחון המלחמה זהו על ידי קיום רצון ה', בזה מנצחים את המלחמה, **'מיט דעם געווינט מען די מלחמה'!!**

כלל ישראל מבינים מהו שמחה של האדם, שיש ענין לא להפריע לשמחתו של השני. בני ישראל מבינים שכאשר מצפים לשמחה, הרי שבהגיע זמן השמחה האדם יהיה נקי לביתו שיוכל לשמוח בשמחה זו, ולא יהיה לבני ישראל תרעומות על איש זה.

באמת יכול היוצא למלחמה לטעון, הרי אני אב לעשרה בנים, האם משום שאין לי

לא היינו יכולים לקבל ענין זה, אונז וואלטען עס פארדייט?!
אונז וואלטען עס נישט פארדייט, אונז וואלטען נישט אראפ געשלינגען
אזא זאך, אבל בני ישראל קיבלו הדבר. לפי שבני ישראל מבינים מהו רחמי הבורא, מהו דרך ה', ובזכות זה מנצחים המלחמה.

נתיבות ישעיהו

והוא מאמרים יקרים, שיחות מוסר וחיזוק משובבי לב
ונפש, שנאמרו בפני תלמידים מקשיבים בקול חוצב
להבות אש קודש, ושאתו כשאגת האר"י החי,
להנחילם נתיבות דעת התורה ועבודת השי"ת על
פרשת השבוע

ע"י מרן רבינו
הגאון רבי **אברהם יוסף ראזענבלום** זצוקלה"ה
ראש ישיבת שערי יושר

פרקי אבות תשפ"ג
פרק א' משנה י"ז
שנה ד' • גליון צ"ב

מי שיש בידו חידו"ת או טעיפס של
רבינו, וכן מי שרוצה לנדב גליון של
תורת רבינו - נא להתקשר למספר:
EXT 9 1-718-854-2290 או לפקס:
1-718-705-8608

חדש!
אפשר לשמוע השיחה הנדפסת
בנתיבות יושר של כל שבוע במספר:
1-718-559-6660

כל הזכויות שמורות

למערכת חידו"ת של רבינו
ישיבת שערי יושר

בהוצאת מכון "שם עולם"

מכון לחקר כתבי יד - קורות קהילות ואישים
רח' שחל 5, בני ברק
טל: 03-5701977 פקס: 03-5701967

פרקי אבות פרק א' משנה י"ז

שְׁמַעוֹן בְּנֵי אֹמֶר, כָּל יָמַי גִּדְלָתִי בֵּין תַּחֲכָמִים וְלֹא
מְצָאתִי לְגוֹף טוֹב מִשְׁתִּיקָה, וְלֹא הִמְדָּרְשׁ עֵינֶךָ אֶלָּא
הַמַּעֲשֵׂה, וְכָל הַמְדָּבָה דְבָרִים מֵבִיא חֲטָא

וכן אמרו בירושלמי (ברכות פ"א ה"ב), אמר ר' שמעון בן לקיש, אילו הוינא על טורא דסיני, בעינא תרי פומיה, הדר אמר, השתא דלית לן אלא חד לא יכילנא למיצל נפשנא מלישנא בישא, כל שכן אי הוה לנו תריז.

ומבאר הרבינו יונה הטעם מה שהיה מבקש שיהיה לאדם שתי פיות, רצונו לומר, שלא ידבר בפה אלא דברי תורה ודברי שכל, ולא דברי הבלי עולם, שהיו החכמים הקדושים עושים עצמם ואת אבריהם ככלי שרת, שאין משמשין בהם דברים של חול, ולכן היה מבקש שיהיה לאדם שתי פיות, כדי שעם הפה שהוא מדבר דברי תורה, שלא ישמשנו לדברי חול.

והיונו דאמרינן התם בגמרא דבני מערבא (ירושלמי ברכות פ"ט, ה"ח), כל פטטיהן בישינן - כל הדיבורים של האדם רעים

רבינו יונה מבאר את דברי רבן שמעון בן גמליאל. ראיתי והבנתי בכל המידות החשובות, ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה. כבר פירש רבינו משה ז"ל (הרמב"ם) בענין השתיקה, כי בדבור שיש לאדם נזק בו מכל צד - יש דיבורים שיש לאדם על ידם רק הפסד. כגון בדיבור שהוא פוגע בשני או דיבורים של כעס וכדומה, דיבור זה הוא כולו הפסד, או אם יש לו ריוח מצד אחד והיזק מצד אחר - על הדיבורים האלו לא הוצרך רבן שמעון בן גמליאל להזהיר בזה, כי כל אדם יזהר ממנו, אם שומר מצרה נפשו, אלא אפילו בדבור שאין לאדם נזק בו כלל, וכולו ריוח, כמי שמדבר בעסקיו ובצורך פרנסתו, צריך למעט בדבור ושלא יאריך בו, אך כדי סיפוקו, ואין צריך לומר בדבר של הבל שאינו מעלה ולא מוריד שאין לאדם לזכרו כלל.

הם, בר מפטטיא דאורייתא טב - מלבד דיבור דיבורי תורה, שהם טובים, ויש שגורסין, כל כרביא בישיין - כל החרישות רעים הם, בר מכרביא דאורייתא - מלבד החרישה של דברי תורה, טב - זה טוב, פירוש, כרביא - חרישא, רצונו לומר, שכל הדברים וכל המחשבות שאדם משתדל בהם בעולם הזה, הכל הבל ורעות רוח, לבד ממחשבת התורה ומעשה ה', כי נורא הוא.

בגלל טעמים אלו ביקש שיתנו לו שתי פיות. אבל לבסוף אמר שאילו היה לאדם שתי פיות, היה נכשל בשתי הפיות בלשון הרע. לפי שיצר הרע של לשון הרע כל כך גדולה, שהיו נכשלים לדבר בשתי הפיות בלשון הרע, ולכן לא מצאתי לגוף טוב משתיקה, שיזהר שלא ידבר דברי חולין גם בדיבורים שאינן מזיקים את האדם, שכמה שימעט בדיבור ייטב לאדם.

כשמדברים הרבה, לאחר מכן תופס האדם עצמו שלא היה צריך לדבר דיבור זה, כי שמא יפרש פלוני את הדיבור באופן לא טוב, ואילו לא היה אומר דיבור זה לא היה השני יכול לפרש דבריו. או שהוא מצטער על מה שדיבר דברים לא

טובים כי אולי יחשוב עליו פלוני רע, ועל ידי כן יבוא לצער ועגמת נפש, ולכן לא מצאתי לגוף טוב משתיקה, שלגוף טוב שימעט בדיבור בכל מה שיוכל.

עדיין לא היה מי שיתחרט על מה שמיעט בדיבור, על מה שלא דיבר מה שרצה לומר לשני איזה דיבור. מחשבות חרטה אלו שייך רק עד לכ"ד שעות לאחר המעשה.

לדוגמא, אחד שפגעו בו, חושב שהיה צריך לענות למחרפו דבר ולומר לו איזה דיבור, ומתחרט על מה שלא השיב לו מאומה, או שלא השיב לו כראוי. ולמה לא השיב למחרפו דבר, לפי שבשעת מעשה לא הצליח מוחו לעבוד בחריפות למצוא את הדיבור הראוי לענות לשני כפי המגיע לו, ולכן לא אמר לו כי אם את הדיבור שבא לו בפיו בשעת מעשה.

לאחר מעשה עולה במחשבתו שהיה יכול לומר לו איזה דיבור חריף, והיה יכול לבל כל מה שרצה לומר לו, באופן שהיה נשאר מבוויש ומופרך לגמרי, 'אפגעפרעגט און אַ פארשעמטער', ומתחרט על מה שלא עשה כן,

שהיה יכול לענות בכמה מיני חרפות וכלימות, לפרוך את דבריו לגמרי, יענעם באוואשן, יענעם אפפרעגען אינגאנצען, אבל חרטה זו נמשכת רק כ"ד שעות, אבל לאחר שעובר כ"ד שעות הרי הוא שבע רצון במה שלא ענה יותר.

נמצא שיש הבדל גדול בין מי שהשיב למי שלא השיב. כי מי שלא השיב מתחרט כ"ד שעות על מה שלא הרבה לענות לחבירו, אבל לאחר השעות האלו הוא שבע רצון על מה שלא הרבה לבייש את השני. אבל מי שהשיב לחבירו על דבריו, הוא שמח במשך כ"ד שעות על מה שהצליח לענות לשני כפי איך שהיה ראוי לו, אבל לאחר שעברו השעות האלו מתחרט הוא על דיבוריו, ואפשר שחרטתו תימשך שנים הרבה על מה שפגע בשני, וזהו 'ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה'.

ולא המדרש עיקר אלא המעשה. מבאר הרבינו יונה: רצונו לומר, שלא ילמוד וידרוש המצוות לאחרים והוא איננו עושה אותו, אך יעשם תחילה וילמדם לאחרים, וכמו שאמרו חז"ל (תוספתא יבמות סוף

ומצטער על מה שלא ענה לו כאיוולתו, וחרטה זו נמשכת בדרך כלל ככ"ד שעות.

אך נתבונן באופן אחר. אם אחד פגע בו או שעשה לו עוולה, והצליח לו ותיכף עלה בדעתו איזה דיבור לענות למחרפו כראוי לו, ופגע בו בדיבורים חריפים, שמצא פירכות בדבריו מניה וביה והזכיר את עוונותיו הראשונים. בשעת הראשונות יש לו הנאה מזה שפגע בשני, אבל כמה זמן נמשכת הנאה זו, כ"ד שעות.

אך לאחר כ"ד השעות, מי שיש לו איזה עדינות בנפשו, א' מענטש וואס האט עפעס א' איידלקייט אין זיין נפש, מתבונן, למה עניתי לו באופן כזה, הלא כעת קניתי לעצמי שונא, לא הייתי צריך לענות לו כך. מה שהשבתי לו באופן זה יש בו מן החטא כי גרמתי לו חלישות הדעת. ואולי גם אחרים שמעו בבושתו, ואפשר שבדיבור שאמר לו לא היה כוונתו כל כך לרעה כפי איך שהתקבלה, באופן שכל שעובר הזמן מהדיבור שדיבר, הוא מתחרט על מה שדיבר באופן שדיבר.

והגם שגם מי שלא דיבר יש לו חרטה על מה שלא דיבר,

בעצמו, ואם כן מהו הענין שיהיה
'נאים הדברים היוצאים מפי
עושיהם'.

והביאור בזה הוא, שכשהאדם
חולה והולך לרופא,
הרי הוא הולך מחמת הכאבים
שיש לו. וכשהולכים לרופא,
הרופא אינו מבטל את האדם
מחמת כאבו, 'אז ס'טוהט איהם ווי
די האלדז קוקט ער נישט אויף
איהם אראפ', ומי שאין לו כאב
הרופא אינו משבחו משום כן.

הרופא אינו מחשיב את האדם
על פי כאב צווארו.

הרופא הוא אומן במלאכתו,
שמרפא צוואר שכואב, ובשעה
שהחולה מגיע אליו ומראה לו את
צווארו, הוא בודק אם הצוואר
אדום או לאו. אבל אין הוא מחשיב
את מהותו של האדם, אלא בודק
הוא רק אם הצוואר אדום, ואם
רואה שהיא אדום, רושם איזה
רפואה צריכים כדי לסלק את
האדמומית שבצווארו.

אבל כשבאים להוכיח את האדם
שייטיב את דרכיו, בעצם
אומרים לו אתה עושה רע, וכעת
אומר לו איך יעשה טוב. אבל אילו
לפני אמירת התוכחה היה המוכיח
מקדים ואומר לו, הנני עומד
להוכיח אותך, היודע אתה מהו

פ"ח), **נאים הדברים היוצאים מפי
עושיהם.**

במאמר זה יש ענין עמוק, כי
האמת היא שעל פי
פשוטו יש להבין ענין זה, שהנה
כשאחד אומר תוכחה לשני ומורה
לו את הדרך הישר, ומעיר לו על
כמה עוולות שהוא נכשל בהם
וכמה טעויות שהוא עושה, מאחר
שדיבורו דיבורי אמת, מהו ההבדל
אם המעורר מקיים בעצמו את
הדברים שהוא מוכיח עליהם,
שהוא נאה דורש ונאה מקים, לבין
מי שאינו נאה מקיים.

לכאורה למה הדבר דומה, מי
שכואב לו גרונו, והוא
צריך לקחת רפואה, ולשם כך הוא
הולך לרופא. האם יש אצלו הבדל
אם הרופא בעצמו לוקח רפואה
כשכואב לו גרונו או לא. הלא
החולה שהולך לרופא ומבקש
ממנו שיכתוב לו הרפואה, אין לו
שום נפקא מינה בהנהגת הרופא
בעת חליו, כעת הוא זקוק לרופא
טוב שיבין מהו רפואתו לכאבו,
ואיזה נפקא מינה יש לו בהנהגת
הרופא כשהוא בעצמו נחלה.

אם כן לכאורה הוא הדין כשאדם
שומע דברי מוסר ותוכחה,
מהו הנפקא מינה לשומע התוכחה
אם המוכיח מקיים את הדברים

שמוכיחים אותו, שפלוני הוא כוס מלא. כי כך אומרים לו, אתה הוא פחות מכזית, ופלוני הנהגתו הוא ככוס מלא.

בשעה שמוכיחים את השני באופן כזה, זה גורם ששומע התוכחה יבוא לכעס גדול כנגד מוכיחו, לפי שהוא שומע בתוך דבריו עד כמה המוכיח אינו מחשיבו, ועד כמה הוא מחשיב את השני. הוא שומע איך שמברכים אותו כמה יגדל כשילמד ממעשה פלוני, ובוזה הוא מבטל לגמרי את האיש שאומרים לו תוכחה וזה פוגע בשני באופן עמוק.

אמנם הוא איננו מביישו בדברים גסים, אבל זה מבייש את השני במה שמראה לו עד כמה אין בו מאומה, 'ער באליידיגט וואס אין די תוכחה ליגט דער אראפזעצן יענעם'.

בזה יש הבדל גדול מיהו המוכיח. אם המוכיח הנו איש צדיק וכוונתו לגמרי לשם שמים, וכל כוונתו הוא להיטיב עם מי המקבל תוכחה, ואין כוונתו לביישו ורק פועל לטובתו, אזי הדברים מתקבלים יותר בקלות. לפי שלא רק שכוונתו הוא לשם שמים, אלא שבנוסף יודע המקבל שהמוכיח אינו מסתכל עליו

דברי תוכחה, תוכחה היינו שעומדים לומר לך שאתה עושה רע, והנני עומד להורות לך מהו הדרך הטובה שתלך בה.

וממשיך המוכיח ואומר, עתה שמע נא את אשר אני דובר אליך, אמש עשית מעשה פלוני, והיא מעשה רע ואסור לעשות כאן. האם מכיר אתה את פלוני, אילו תעשה כמעשהו של פלוני אז תלך בדרך טובים, ואל תוסיף לעשות כמעשיך ביום אתמול.

המוכיח מוסיף ואומר לו, ראיתי היום בשחרית שדיברת דיבור רע, ואסור לדבר כן, ואם ברצונך לידע מהו הדרך הטובה, הבט על פלוני ותדע מהו דרך טובים. והיינו שהוא מדבר עמו דברים ברורים, שמקדים לומר לו שהוא עומד לומר לו דברי תוכחה, ולאחר מכן הוא מפרש את מעשיו הלא טובים, ומראה לו איך עליו להתנהג, ומפרש לו כל הדברים.

כשמוכיחים את השני באופן זה, מבטלים אותו עד כדי פחות מכזית, 'ער האט אנגעהויבן צו מעסטן דעם מענטש אראפ אראפ, און ער האט געקוקט אויף דעם מענטש ביו פחות מכזית'. ובנוסף מראה למי

בביטול, 'ער קוקט נישט אראפ אויף איהם', אלא שהוכיחו לטובתו שילך בדרך טובים.

המקבל גם מבין שכאשר המוכיח אומר לו שינהג ויעשה כמעשה פלוני, אין זה משום שפלוני יותר חשוב ממנו, ויתכן שבאמת יש בו כמה עוולות שבהם הוא יותר גרוע מהמקבל תוכחה, והוא איננו סבור שפלוני יותר חשוב ממנו, וגם אין דעתו של המוכיח שמי שמוכיחים אותו הוא רע כל כך, וכל כוונתו הוא לתקן אותם הפגמים המעטים שיש בו, והוא רק מראה לו שיסתכל על פלוני לראות איך לנהוג בענינים אלו.

ומאחר שכן הוא, הרי הוא מקבל את דברי התוכחה באופן אחר לגמרי, ואינו בא לידי שנהג, לפי שהוא מרגיש שהמוכיח כוונתו מתוך אמת, ובנוסף, שאין המוכיח בא לדון כאן על חשיבותו, 'דער מוכיח מעסט איהם נישט אז ער איז אַ פחות מכזית'.

אך כל זה מדובר במוכיח שהוא מושלם בענינים אלו. אך אם המוכיח אינו עומד במדריגה יותר גדולה מהמקבל, והוא בעצמו נכשל בענינים אלו, הרי הוא

מרגיש שאין כוונת המוכיח לשם שמים, ואין כוונתו שייטיב את דרכיו, אלא הוא מבטלו ומסתכל עליו מלמעלה למטה, 'ער קוקט אויף איהם טאקע אראפ', לפי שדיבוריו אינם לשם שמים, אלא שהוא בא לפגוע בו ולבזותו, 'ער וויל מיך אראפזעצן', ורק מחמת זה אומר את דבריו, ולכן הדברים אינם מתקבלים על לב השומע.

לפעמים, אם המידות של המקבל מעט חריפים, 'זיי זענען אביסל שארף', אזי לפעמים התוכחה הוא דווקא סיבה להרע את מעשיו, לפי שהמקבל רוצה להראות למוכיח, שמאחר שאתה הוא זה שהגיע להוכיחני, אם כן אראה לך שלא תפעל מאומה בכל דיבוריך, ולא אתייחס כלל לדיבורים שלך, מאחר שבאת לבייש אותי ולכן לא אתבייש על ידך.

ואיך ובמה יראה שדיבוריו לא ביישו אותו, בזה שלא רק שאינו מקיים את דבריו, אלא שעושה בדווקא להיפך, שממשיך לעשות ביתר שאת את המעשים שעליהם הוכיחו המוכיח.

היוצא מזה שכאשר דברי התוכחה אינם

לעשות כמעשיו הראשונים ביתר שאת, ובוזה יראה למוכיחו שאינו שומע בקולו.

ויש בזה ענין עמוק יותר. יש באדם כוחות גדולים וכוח משונה, 'ס'איז דא אַ מאדנער כח אין אַ מענטש', שבשעה שמרגיש שהשני ביזה אותו, 'אז יענער האט מיר אראפגעזעצט', ולכן יש לו כעס עליו, יש בתוכו הכוח שמבקש להראות לזה שביזהו שהוא לא יניח שיבזו אותו - 'אז איך לאז זיך נישט פון איהם' - על ידי מה שחוזר ומבזה אותו.

בדרך כלל, עושים את זה על ידי מה שעונים לו בדברי חירוף, 'דו ביסט אַ שייגעץ, ביסט אַ געמיינער מענטש', אתה שקרן ורמאי וגרוע ממני. ויש עוד דרך, שהוא ממשיך לעשות המעשים שעשה ביתר שאת ובאופן יותר גרוע, ובוזה יבין המוכיח שהוא איננו מקבל את דבריו ומבטל את דבריו והוא שרוי בכעס עליו.

אך הדברים נוגעים לענין יותר עמוק, והוא דבר פלא, גם כשהאדם שאמרו לו תוכחה יושב בתוך ביתו, הוא יושב ועושה המעשים שעליהם הוכיחו אותו באופן הרבה יותר גדול ממה

נאמרים באופן הראוי, לא רק שאיננו מועיל, אלא שזהו דווקא סיבה שיפעל להיפוך מזה.

הטעם שזה פועל לצד הנגדי הוא, לפי שבעצם דברי התוכחה, גם בדברי תוכחה פשוטים, כלול בזה שמודדים את האדם, ומודדים אותו כבעל מדריגה נמוכה, ומראים לו עד כמה מצבו ומעמדו ירדו כלפי מטה, ומראים לו איך עליו להתנהג, ועל ידי זה בא השומע לשנאה נוראה ולכעס. ואז לא רק שאין תועלת בדברים, אלא שכמה פעמים עושה השומע להכעיס את המוכיח ויעשה ההיפך כדי להראות לו שאינו מתייחס לדבריו.

אילו היה המקבל תוכחה אומר למוכיחו, איך אתה יכול להוכיח אותי, הלא אתה נוהג כמותי, 'דו יונגאטש, געמיינער יונג, דו ביסט נישט בעסער פון מיר, וואס זאגסטו מיר, דו ביסט דאך ערגער פאר מיר'. בזה היה יותר טוב, לפי שעל ידי דיבור זה היה מראה את כעסו על המוכיחו, ובוזה היה מראה את כל כעסו עליו. אבל כששתק ויצא הימנו ללא שום מענה, הרי שהכעס עדין בוער בו ועדיין לא הוציא את כעסו, ואז יוציא את כעסו במה שימשיך

שהוא שרוי בכעס על השני השנאה לשני מביאו שיעשה מעשים שהשני שונאם, ובוהו הוא עושה מעשים כנגדו. לא כדי שהשני יראה איך שהוא עושה מעשים אלו ויראה ויגרמו לו לכעוס, אלא שעצם העשייה נגד רצונו של השני, יש בו ענין של נקמה כלפי השני.

דבר זה נמצא בכוחו של האדם, שירצה לעשות איזה מעשה כנגד השני, אף שמעולם לא יביאו לידי כעס על ידי כן, לפי שלעולם לא ידע שעשה מעשים אלו, ואעפ"כ הוא מרגיש שהוא נקם בשני, ונרגעים על ידי זה כי הנקמה מרגיעה את הנוקם. זהו הטבע שיש בתאוות הנקמה שמרגיע את הנוקם, וגם אופן זה הוא דרך של נקמה שמרגיעה את הנוקם.

על האדם לדעת שיש בו כוח זה. על האדם להכיר את הכוחות שיש בו, כי כשידע ויכיר כוחות אלו זהו רפואה שלא יבוא לזה, לפי שיודע שיש בו כוח זה והיא דרך של טיפשות, 'ס'איז אַ נארישע וועג', שילך האדם אחרי רצונו לנקמה.

בעצם הרצון לנקמה היא מידה רעה שיש באדם, כי התורה אסרה ללכת אחרי מידה זו

שעשה עד כה. על אף שהמעשים שהוא עושה לא יתראו כלל לעיני המוכיח. והוא בעצמו יודע שהדברים לא יגיעו לאוזני המוכיח, רק שהכעס על המוכיח מביאו לכך שיחזור וימשיך לעשות המעשה שעשה יותר ממה שעשה עד כה גם אם הדברים לא יבואו לאוזני המוכיח.

זהו הכח שיש באדם, וזהו כוח פלאי, 'ס'איז אַ מאדנער כוח', שהרי איזה תועלת יש לו מזה. בשני האופנים הראשונים מובן, שמאחר שפגעו בו הוא שב לפגוע במי שפגע בו, ופוגע בו באחד משני אופנים אלו, או על ידי מה שמבזה אותו ואומר לו אתה גרוע ממני ואינך יותר טוב ממני. או שמראה לו שאינו שומע בקולו, שלא יהיה בעל הבית עליו, ושלא יוכיחו, 'דו וועסט נישט זיין מיין רבי', ולא יאמר לו מה עליו לעשות.

אך האופן השלישי הוא דבר בלתי מובן, שהרי הוא עושה את המעשים רק בביתו כשאינו אינו רואהו. ונמצא שאינו גורם רעה לאיש, ואעפ"כ יש כוח זה אצל כל אחד ואחד.

ומהו מקור כוח זה. אלא שיש כוח באדם על ידי זה

אלא שאינו בר נש בכלל, ואם כן למה יקלל אחרים.

אלא שהוא מקלל לפי שהשני עשה לו איזה רעה ולכן שונאו ורוצה להרע לו, אבל להרע לו בידים הוא מפחד כי לשני יש ידים יותר חזקים ממנו, וגם אין לו דרכים אחרים להזיק ולהרע לחבירו, לכן מוצא לו האדם אופן שיכול לדמות לעצמו שהוא מכה את השני ללא הפחד שמא יחזיר לו חבירו מנה אחת אפים, דאס איז אַ פארעווער אופן פון שלאגן יענעם, בלי לפחד אולי יעשה לו השני איזה רעה.

לאחר הקללה נרגע המקלל, לפי שמרגיש שכבר נקם בשני על ידי זה שקיללו בקללה נמרצת, ער האט איהם אפגעשאלטען די יאהרן, אף שיודע שאין שום ממש בקללותיו, אבל למעשה קיללו ובוזה נקם בשני, והוציא את הכעס על ידי קללותיו.

לפעמים, יש אחד שהוא גם מפחד לקלל את השני, לפי שהוא חושש שאם יקלל את השני, מי יודע איזה רע ישוב ויגמלו, או שמתבייש לקללו, כי הוא מתבייש שמפיו יצאו דיבורים גסים אלו, ער שעהמט

כמו שנאמר 'לא תקום', שהתורה אסרה את הנקמה בכמה מיני אופנים. ואמנם לא בכל אופן יעבור האדם על לאו זה, אבל ההרגש של נקמה הוא הרגש פסול שיש באדם, אך כוחות האדם עובדים באופן זה.

אנו רואים, שלפעמים אחד מקלל את השני. ולכאורה מה יש לו מקללה זו, הלא רוב בני האדם יודעים שהקללה שהם מקללים אין בה כוח להשפיע איזה השפעה לרעת השני.

ובאמת שהמקלל אינו מקלל כי הוא מדמה שיש ממשות בקלות שלו, כי מי שחושב שיש ממש בקלות שלו אינו מקלל. ומי שמקלל יודע שאין לדבריו חשיבות גדולה לפני השי"ת. מי שמדמה שיש חשיבות לדבריו, הלא לכסיל יחשב, ער איז סתם אַ אפגעריסענער נער.

ובנוסף לזה, אם הוא באמת סבור שיש חשיבות לדבריו לפני השי"ת, והוא משתמש עם דיבור זה לקללה הרי הוא כסיל ובעל גאוה. ובאמת שאינו נחשב כבעל גאוה, אלא הוא דומה לאותם שמדמים עצמם שהם משיח, ואין זה בעל גאוה

ויקללו ברבים, לא ישתוק לו השני על הדבר. ומאחר שעדיין בוער בו כעסו על השני, ומרגיש הכרח להוציא רגשי הכעס והנקם, לכן הוא מקללו בין ארבע כותלי ביתו, ועל אף שהוא יודע שאין שום ממשות בכל קללותיו, אעפ"כ הוא מדבר דיבורים אלו כדי לדבר דיבורים רעים עליו, ובוזה מוציא את רגשי הנקם שיש לו על השני.

אולי יש בוזה חסד ה', שהאדם יכול להוציא רגשי נקמתו באופן זה, כי באופן אחר מי יודע מה היה עם בני האדם על ידי רגשי הנקם הבווערים בקרבם, דער מענטש וואלט דאך געפלאצט, כי מי שיש בו הרגשי נקמה ואינו מוצא דרך להוציא את הרגשיו יכול להתפוצץ, ולכן עשה השי"ת הרגש באדם שיוכל להוציא רגשי נקמתו במה שהוא עומד ומקלל את השני בין ארבע כותלי ביתו.

למעשה איך שלא יהיה ביאור הדבר, אבל כוח זה יש בכל אחד, וצריך האדם לדעת שיש בו כוחות אלו. ולהרגשים אלו באים על ידי מה שאחד מגיע להוכיחו. הרגשים אלו מגיעים לפי שעצם המושג מה שעומדים להוכיח את השני נותנים לו

זיך אז פון זיין מויל זאל ארויס קומען אזעלכע גראבע רייד, וחלילה אם ישמעו אחרים איך שיוצא מפיו דיבורים כאלו.

ואז הוא חוזר לביתו מתוך כעס, ומקלל את השני בין ארבעת כותלי ביתו, באופן שאין מי שישמע את דבריו מלבד כותלי ביתו, ומקלל את השני בכמה וכמה קללות נמרצות, ימח שמו, אין דער ערד זאל ער גיין, באופן חזק כל כך שאין כל כך הרבה אדמה כפי הקללות שהוא מקלל את השני. והענין בקללות אלו כמו שנתבאר.

זהו שיגעון אמיתי, אבל שגעון זה יש אצל כל אחד, כי יש באדם כוח הנקמה בשני, ומחמת גודל רגשי נקם הבווערים בקרבו היה רוצה לגדוע את ראשו של השני מעליו, ער וואלט איהם געוואלט אפאהקן די קאפ, או לקצץ את אצבעותיו, או לשרוף את כל רכושו, אך אין בכוחו לעשות מעשים כאלו, כי השני יכול להכותו עוד טרם שהוא יכה אותו.

או שברצונו לחרפו ולקללו ברבים, אבל גם מזה הוא חושש, כי אם יחרף את השני

שאומרים למוכיח, אם חפץ אתה לדבר דברים נאים, תראה שיהיו הדברים נאים מפי עושיהם, שיקיים בעצמו את הדברים. ואם לאו, ידע שהדברים לא רק שאינם נאים, אלא שהם דיבורים מאוסים, דיבורים שגורמים שהשומע יריע את מעשיו.

אם הדיבורים אינם נאים על פי מעשיהם הרי שעל ידי דיבורו הוא חוטא ומחטיא. אם אין הוא שלם בדבר שהוא מוכיח עליו, נמצא שדברי התוכחה שלו באים לבטל את השומע. הוא עומד להוכיח את השני כדת מה לעשות, כאילו הוא הצדיק והשני רשע, הרי שהתוכחה שלו זהו סיבה להוסיף ברשעתו השני, ולכן צריך שהתוכחה תהיה 'מפי עושיהם'.

בנוסף מבואר מדברי התנא, שכאשר הדברים יוצאים מפי עושיהם, אזי נאים הדברים, ואז אם המקבל אינו מקבל את הדברים שיוצאים מפי עושיהם, הרי זה מורה על השחתת המקבל, כי מצות תוכחה היא מצוה בתורה 'הוכח תוכיח את עמיתך', ומצוה חשובה היא.

הלא כשאחד טובע במים, והשני בא להצילו, נחשב המציל

הרגשה שבאים לבטלו, 'אראפ קוקען אויף יענעם', ובאים להגיד לו, אני אלמדך כדת מה לעשות, והרי זה כאומר לו, 'אני גדול ואתה קטן', ואני ידריך אותך כדת מה לעשות.

לכן אמרו חז"ל, שרק השלם בדבר יכול להוכיח את השני. וזהו ביאור מאמר התנא 'נאים הדברים', שמתני יש יופי בדברי התוכחה והם משיגים את מטרתם, 'היוצאים מפי עושיהם', כשדברי התוכחה יוצאים מפיו של אחד שמקיים את דברי התוכחה, וכשהם מתקיימים באופן הראוי.

כשאומרים התוכחה באופן הראוי, אזי מתקבלים הדברים באופן שיבין השומע שהמוכיח כוונתו לטובה, ואינו מגיע רק לסייע לו ולא לבטל אותו.

עוד מבואר בדברי התנא 'נאים הדברים היוצאים מפי עושיהם', שכשדברי תוכחה יוצאים מפיו של אדם המקיים בעצמו את הדברים, אזי הדברים נאים הם.

ענין זה שייך לגבי המקבל, והתנא מדבר הן כלפי המוכיח והן כלפי המקבל,

להצילו שקפץ לים להצילו, לפי שחושש ממה שיכתבו הניזופייפערס שפלוני הצילו, ועל ידי כן יזכה המציל לכבוד והוא יחשב לבטלן שנפל למים, והלה יצא הגיבור שבידו להצילו, ודבר זה יתפרסם בכל העולם. איני חפץ בדבר זה והסתלק נא מעלי.

כך נראה מי ששוקע בחטא, ומדברים אליו דברים נאים, דיבורים שהתנא מכנה אותם 'דברים נאים', ואם אינו נתפס בדברים אלא מסלק הוא את מוכיחו, הרי זה כמו אדם שמגרש את הגיבור שמגיע להצילו מהמים. הדדונים.

וכל המרבה דברים מביא חטא. מבאר הרבינו יונה: זה הענין בדברי תורה מדבר, שאין לאדם להרבות דברים בהלכה, אך שיתן מתון אל המחשבה, ויאמר דבריו במשקל, ולא ימהר אותם, כי ברוב דברים לא יחדל פשע (משלי י, יט), ויחשוב כי הדבר כן הוא ויביא חטא בהוראה.

ועל כן אחרו לדבר הזה עד שאמרו, ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה, שהוא מענין התורה, להודיע כי בדברי

כגיבור והניצול נחשב למסכן שהיו צריכים להצילו כי נפל למים, 'ער האט זיך געגליטשט', ואינו יכול לשוט על פי המים, ולא היה לו הכוח לצאת בכוחות עצמו, ואז הגיע גיבור שידוע לשוט היטיב, שמכיר כל טכסיסי ההצלה ומצילו.

האם אז יגיע אחד ויגיד, האם אתה בא להצילני כדי שאתה תהיה הגיבור ואני יהיה החלש, איני חפץ כך ובהצלחתך. בוודאי שלא ימצא אחד שיגיד כך, אף שכך יהיה המציאות, שהמציל יחשב לגיבור והוא יחשב לחלש. לפי שהניצול לא מפריע לא כלום מלבד זה שישאר בחיים, ולא מפריע לו שהשני יחשב כגיבור, אלא שמדיומם והלאה יזהר לא ליפול שוב למים, אבל בוודאי לא ירצה שלא יצילוהו בגלל זה.

כן הדבר כשהתוכחה מגיע בדרך נאה, שהתוכחה נאמרת מפי עושיהם, ואינה נאמרת מתוך ביטול, 'ס'ווערט געזאגט נישט מיט אראפ קוק', אלא שזה נאמר מתוך רצון להיטיב עמו, והרי זה לטובתו.

ואז אם אינו מקבל את דברי התוכחה, הרי זה דומה למי שטובע במים ואינו נותן לגיבור

תורה הוא, אף גם זאת, שאין לפרש אותו בדברי העולם, שאם כן היה להם לסמוך אותו אצל ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה, שהיא בדברי העולם, ויאמר מיד, וכל המרבה דברים מביא חטא, אלא ודאי בדברי תורה אמרו, כמו שפירשנו.

זכה וזכה את הרבים, זכות הרבים תלוי בו

היות שזכינו ב"ה והגליון השבועי מופץ בכמה ערים, יש הזדמנות למי שליבו חפץ לזכות את הרבים ולקחת חבל בהוצאות ההפצה של הגליון בעירו, ויבוא על שכרו.

אפשר לפנות למערכת חידו"ת של רבינו,
למספר טעלעפאן 9 EXT 2290-854-718-1.

בברכה והערכה
מערכת החידו"ת של רבינו